

Oman talouden hallinnan opetusta lisättävä perusopetukseen

Kuluttaja monimutkaistuvilla finanssimarkkinoilla

Nykyajan kansalaisuuteen liittyy kiinteästi kuluttaminen, joka on vahvasti myös nuorten arkea määrittävä elämänalue. Perinteiset mikrotalouden teoriat rakentuvat oletukselle, että yksilö on rationaalinen toimija, joka kykenee tekemään säästämiseen ja kuluttamiseen liittyviä päätöksiä saamansa tiedon perusteella. Finanssituotemarkkinat ovat kuitenkin viime vuosina laajentuneet ja markkinoille on tullut runsaasti uusia tuotteita (Lusardi & Mitchell 2014). Näin ollen rationaalinen päätöksenteko on entistä vaikeampaa ja tehdäkseen rationaalisia valintoja yksilö tarvitsee taloudellista lukutaitoa. Lisäksi raha ja sen käyttäminen ovat muuttuneet abstrakteiksi ja rahan konkreettista kulumista on vaikea havaita. Suomen Asiakastiedon tilastoista käy ilmi, että maksuhäiriöiden määrä kasvaa vuosittain ja erityisen huolestuttavaa on se, että 10,1 prosentilla 20–24-vuotiaista nuorista oli vuonna 2013 maksuhäiriömerkintä (Suomen Asiakastieto 2013).

Tarve taloustaidon opetukselle

Taloudellisia tietoja ja taitoja, mukaan lukien taloudellista lukutaitoa, voidaan pitää osana sosiaalista pääomaa. Tutkimusten mukaan nuorten taloustaidot ovat muita ikäryhmiä huonommat (Peura-Kapanen 2013; Lusardi & Mitchell 2014). Peruskoulu tavoittaa kaikki nuoret ja on avainasemassa näiden taitojen opettamisessa. Opetus pitäisi sisällyttää perusopetukseen niin, että se olisi useiden oppiaineiden vastuulla. Myös erillinen taloustaidon kurssi olisi tarpeellinen lisä uuteen perusopetusohjelmaan. Opetuksessa erityisen tärkeää olisi tuoda oppisisältöjä lähemmäs nuoren omaa elämää ja kokemusmaailmaa painottamalla konkreettisia taloudenhallinnan taitoja, kuten oman talouden tulojen ja menojen seurantaa sekä talouden suunnittelua. Näin oppilaat saisivat perusvalmiudet ymmärtää ja suunnitella omaa henkilökohtaista talouttaan.

Erilaiset itsenäistymisen lähtökohdat

OPS 2016 -luonnoksen luvussa 3.1 todetaan, että ”Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on turvata tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa.” Lisäksi tuodaan esiin, että ”Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä”. Peruskoulun tärkeänä tehtävänä on siis tasoittaa eroja perhetaustojen välillä tiedoissa ja taidoissa. Nuoret mainitsevat usein omat vanhemmat pääasiallisena tiedonlähteenä taloudellisten asioiden osalta ja taloudellisen käyttäytymisen mallit opitaan usein omalta perheeltä. Taloustaitojen ylisukupolvisuus on osoitettu tutkimuksissa. Tämä tarkoittaa sitä, että syrjäytyneisyys, velkaantuneisuus ja heikot taloustaidot periytyvät. Toisin sanoen perhetausta ja lähipiiri määrittelevät pitkälti sen, millaiset lähtökohdat nuori saa oman talouden hallintaan itsenäistyessään. Tämä johtaa siihen, että nuorten taloudelliset valmiudet ovat hyvin erilaisia. Jos koulussa opetettaisiin nykyistä enemmän taloustaitoja ja oman talouden hallintaa, saisivat nuoret tasavertaisemmat lähtökohdat itsenäiseen elämään.

Taloustaidot kuuluvat yleissivistykseen

OPS 2016 -luonnoksen alaluku 3.3 Laaja-alainen osaaminen on jaettu seitsemän alaotsikon alle. Taloustaitoja ei ole tässä jaottelussa nostettu esiin, vaan niistä on ainoastaan lyhyt maininta otsikon ”Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot” alla. Alaotsikon ”Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen”

ensimmäisessä lauseessa todetaan, että ”tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on yleissivistystä ja välttämätön kansalaistaito”. Taloustaidot eli oman talouden hallintaan liittyvät tiedot ja taidot ovat nykyajan yleissivistykseen kuuluvia kansalaistaitoja (Kalmi 2013). Toivomme näille taidoille annettavan suuremman painoarvon laaja-alaisen osaamisen jaottelussa ja toivomme taloustaitojen opetuksen määrän lisäämistä perusopetuksessa.